

Узгоджені дії в Україні: правові аспекти

1. Визначення та види узгоджених дій
2. Які дії не вважаються антиконкурентними
3. Процедура подання заяви та повідомлення
 - 3.1. Отримання дозволу АМКУ
 - 3.2. Строки розгляду заяви
 - 3.3. Попередні висновки та роз'яснення АМКУ
4. Порушення
5. Санкції

1. Визначення та види узгоджених дій

Відповідно до Закону України "Про захист економічної конкуренції" (далі – "Закон про конкуренцію"), антиконкурентні узгоджені дії – це узгоджені дії, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції. Відповідно до Закону про конкуренцію здійснення антиконкурентних узгоджених дій заборонено та тягне за собою відповідальність. Відповідно, це означає загальну заборону на всі узгоджені дії, які мають чи можуть мати негативний вплив на конкуренцію в Україні. Закон про конкуренцію визначає перелік заборонених видів антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання, зокрема:

- встановлення цін чи створення інших умов купівлі чи продажу товарів;
- обмеження виробництва, товарних ринків, технічного та технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю за ними;
- розподіл ринків або джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх продажу чи купівлі, за колом продавців, покупців чи споживачів або за іншими принципами;
- спотворення результатів аукціонів, торгів, конкурсів;
- усунення з ринку або обмеження доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, покупців або продавців;
- застосування різних умов до еквівалентних угод, що ставить певні суб'єкти господарювання в невідгідне конкурентне становище;
- укладення договорів з умовою прийняття іншими суб'єктами господарювання додаткових зобов'язань, які за своєю природою або відповідно до торгових та інших норм добросовісного підприємництва не належать до предмета таких договорів;
- істотне обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів ринку без об'єктивних причин.

Слід зазначити, що цей перелік є невичерпним, оскільки загальна заборона, передбачена Законом про конкуренцію, поширюється на будь-які узгоджені дії, що призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи

обмеження конкуренції в Україні. Насправді Закон про конкуренцію розрізняє види антиконкурентних узгоджених дій залежно від мети учасників узгоджених дій, а також від становища над ринком.

Залежно від структури ринку та становища суб'єктів господарювання на такому ринку існує три основних види антиконкурентних узгоджених дій, а саме: горизонтальні, вертикальні та змішані.

2. Які дії не вважаються антиконкурентними

Українське законодавство визначає сфери економічної діяльності та певні випадки узгоджених дій, що призводять до незначного обмеження конкуренції, проте не є забороненими, оскільки економічна вигода від таких дій переважає можливі негативні наслідки для економіки України.

Зокрема, відповідно до Закону про конкуренцію, заборона не поширюється на:

1. будь-які добровільні узгоджені дії малих та середніх підприємств, пов'язані зі спільними закупівлями товарів, які не призводять до суттєвого обмеження конкуренції та підвищують конкурентоспроможність українських малих та середніх підприємств;

2. узгоджені дії, пов'язані з постачанням або використанням товарів, коли учасник узгоджених дій встановлює щодо іншого учасника узгоджених дій обмеження на:

- використання товарів, що постачаються учасником узгоджених дій або товарів інших постачальників;
- закупівлю інших товарів у інших суб'єктів господарювання чи продаж інших товарів іншим суб'єктам господарювання чи споживачам;
- закупівлю товарів, які за своїм характером або відповідно до торгових та інших норм доброчесної підприємницької діяльності не є предметом угоди;
- встановлення цін чи інших умов угоди щодо продажу поставлених товарів іншим підприємствам чи споживачам;

3. угоди щодо передачі прав інтелектуальної власності або використання об'єкта права інтелектуальної власності в тій частині, в якій вони обмежують у здійсненні господарської діяльності сторону угоди, якій передається право, якщо ці обмеження не виходять за межі законних прав суб'єкта права інтелектуальної власності.

Крім того, Антимонопольний комітет України (далі "АМКУ") може своїми нормативними актами встановлювати типові вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання для отримання звільнення від заборони на їх здійснення. Відповідно до таких нормативних актів, якщо певні угоди між суб'єктами господарювання відповідають критеріям, встановленим АМКУ, то такі дії дозволяються, якщо вони не призводять до суттєвого обмеження конкуренції в Україні. Чи підпадають узгоджені дії, що розглядаються, під винятки, зазначені в типових вимогах, визначається в кожному конкретному випадку.

3. Процедура подання заяви та повідомлення

3.1. Отримання дозволу АМКУ

Узгоджені дії, які за своїм характером підпадають під загальну заборону, можуть бути дозволені відповідними органами АМКУ, якщо їхні учасники доведуть, що такі дії сприяють:

1. вдосконаленню виробництва;
2. купівлі чи продажу товарів;
3. технічному, технологічному та економічному розвитку;
4. розвитку малого чи середнього підприємництва;
5. оптимізації експорту чи імпорту товарів;
6. розробці та застосуванню єдиних технічних умов або стандартів на товари;
7. Раціоналізації виробництва.

Важливо! Узгоджені дії не можуть бути дозволені органами АМКУ, якщо внаслідок таких дій суттєво обмежується конкуренція на всьому ринку або на значній його частині.

З іншого боку, Кабінет Міністрів України може дати дозвіл на узгоджені дії, які не санкціоновані АМКУ, якщо учасники узгоджених дій доведуть, що позитивний ефект для суспільних інтересів переважає негативний вплив обмеження конкуренції.

Процедура отримання дозволу на узгоджені дії починається з підготовки та подання учасниками узгоджених дій (їх представниками) заяви про отримання дозволу разом із відповідними підтверджувальними документами, що описують узгоджені дії та доводять їх позитивний вплив на економіку України.

3.2. Строки розгляду заяви

Заява вважається прийнятою до розгляду через 15 днів від дня її отримання, якщо протягом цього часу її не повернуто через невідповідність вимогам, встановленим АМКУ, що перешкоджають її розгляду.

Заява про дозвіл на здійснення узгоджених дій розглядається протягом трьох місяців з дня її прийняття.

Заява про внесення змін до узгоджених дій, дозволених АМКУ, розглядається протягом 30 днів. При цьому такі зміни допускаються лише в тому випадку, якщо учасники залишаються незмінними, а узгоджені дії не поширюються на інші товарні ринки.

У разі виявлення підстав для заборони узгоджених дій органи АМКУ

порушують відповідну справу. Термін розгляду справи не може перевищувати 3 місяці з моменту отримання інформації, необхідної для розгляду справи.

Тобто, мінімальний термін для отримання дозволу на нові узгоджені дії становить 3,5 місяці, а максимальний термін може перевищувати 6,5 місяців.

3.3. Попередні висновки та роз'яснення АМКУ

Враховуючи, що отримання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання є тривалим процесом, у випадках, коли є обґрунтовані сумніви, що створення та/або функціонування закупівельних груп може призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, доцільно звертатися до АМКУ не за дозволом на узгоджені дії, а для отримання:

- попередніх висновків щодо узгоджених дій суб'єктів господарювання, або
- висновків щодо класифікації дій.

4. Порушення

Здійснення антиконкурентних узгоджених дій без погодження з органами АМКУ вважається порушенням законодавства про захист економічної конкуренції та тягне за собою відповідальність відповідно до законодавства України.

До порушень законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді здійснення узгоджених дій без погодження з органами АМКУ, зокрема, належать:

- укладання суб'єктами господарювання угод у будь-якій формі,
- створення суб'єкта господарювання, метою чи результатом якого є координація конкурентної поведінки між суб'єктами господарювання, які створили такий суб'єкт господарювання, або між ними та новоствореним суб'єктом господарювання,
- прийняття господарськими товариствами рішень у будь-якій формі;
- будь-яка інша узгоджена поведінка (дії, бездіяльність) суб'єктів господарювання, що призвела або може призвести до недопущення, усунення або обмеження конкуренції.

5. Санкції

Якщо суб'єкт господарювання не повідомляє про дії, що підлягають погодженню з АМКУ, такі дії автоматично вважаються порушенням антимонопольного законодавства. Якщо АМКУ дізнається про це, то він може накласти штрафи. Крім того, АМКУ може накласти штрафи за інші порушення антимонопольного законодавства. Основними порушеннями та штрафами є:

- здійснення узгоджених дій: штраф у розмірі до 10% виручки (надходжень) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передує року, у якому накладається штраф,
- здійснення узгоджених дій, що підлягають контролю за злиттями, без погодження з АМКУ, за умови, що таке погодження має бути отримане: штраф у розмірі до 5% від обороту суб'єкта господарювання за останній звітний рік, що передує року, у якому накладається штраф,

- надання АМКУ неправдивої інформації про узгоджені дії: штраф у розмірі до 1% від загального обороту суб'єкта господарювання за останній звітний рік, що передує року, у якому накладається штраф,
- здійснення концентрації, що підлягає контролю за злиттями, без погодження з АМКУ, за умови, що таке погодження має бути отримане: штраф до 5% від загального обороту суб'єкта господарювання за останній звітний рік, що передує року, у якому накладається штраф.

Слід зазначити, що оборотом суб'єкта господарювання вважається сукупний оборот всіх юридичних та фізичних осіб, що входять до групи.

Крім накладення штрафів на учасників, негативні наслідки узгоджених дій, здійснених без відповідного дозволу, можуть бути усунені шляхом подання позовів про відшкодування збитків.

АМКУ також може включати учасників узгоджених дій до списку компаній, які посідають домінуюче становище на ринку. Внаслідок цього господарська діяльність таких підприємств (зокрема, ціни на їхню продукцію, послуги, роботи) перебуватиме під особливим контролем АМКУ. Якщо АМКУ виявить, що компанія зловживає своїм домінуючим становищем на ринку, то він може ухвалити рішення про примусове поділ такої компанії.